

РУМЯНЦЕВА Галина Іванівна
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів,

Нововолинський навчально-науковий інститут економіки та менеджменту,
Тернопільський національний економічний університет

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОЇ ЕКОНОМІКИ: РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ

Анотація. У статті визначено сутність та основні напрями розвитку креативної економіки регіону. Систематизовано основні проблеми інноваційного розвитку креативної економіки регіону. Визначено вплив інноваційного розвитку креативної економіки на економічне, соціальне та екологічне становище регіону. Подано основні передумови становлення ефективної креативної економіки регіону.

Ключові слова: інновації, інноваційний розвиток регіону, креативність, креативні індустрії, креативна економіка регіону.

Постановка проблеми. Зарубіжний досвід дозволяє нам свідчити, що економіка, яка не достатньо використовує знання, нехтує творчими, культурними здобутками буде в деякий період часу приречена на поразку. В цьому напрямку виникає необхідність виробництва (генерації) нових і потенційно корисних (ефективних) ідей, які можливі при належному рівні розвитку креативної економіки. В Україні та її регіонах, зокрема, креативна економіка не набула належного рівня розвитку. Це пов'язується із регіональними відмінностями наукового, інтелектуального та творчого розвитку населення, відсутністю мотивації та належного обсягу фінансування. Креативна діяльність регіону тісно пов'язана із його інноваційною діяльністю. Оскільки завдяки інноваційній діяльності відбувається процес перетворення нових креативних ідей у форму, яка необхідна для виробництва, споживачів, ринку. При цьому можна вважати, що забезпечення належного рівня розвитку креативної економіки в регіоні тісно пов'язано із його інноваційним

розвитком. Завдяки активній інноваційній діяльності регіону, креативні ідеї та продукти матимуть змогу користуватись попитом. Однак як свідчить практика існує низка проблем, що стоять у процесі інноваційного розвитку креативної економіки в регіонах України. В даному напрямку вагомим значення набуває дослідження сучасного стану інноваційного розвитку креативної економіки регіону та визначення альтернативних шляхів активізації інновацій в даній сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В цілому проблеми та напрями розвитку креативної економіки регіону знайшли своє відображення в працях Л.І. Антошкіної [1], І.М. Вахович [2], Е.В. Зеленцова [3], А.Н. Крилова [6], О.М. Чуль [2], А.М. Шевчук[12]. Дослідження зарубіжного досвіду дозволяє свідчити, що проблемам становлення та взаємозв'язку креативної економіки регіону із його соціально-економічним розвитком присвятили свої праці Т. Адорно[14], Дж. О'Коннор [5], Ч. Лендрі [7], І.Я. Мацевіч [8], Дж. Поттс [13], Р.Флоріда[10], Дж. Хокінс[11], М. Хоркхаймер[14]. При цьому відкритою залишається проблема дослідження інноваційного розвитку креативної економіки, що пов'язано із наявністю перешкод здійснення інновацій на регіональному рівні. Також важливим напрямом дослідження є обґрунтування ролі інновацій в креативній економіці для розвитку самого регіону та його економічного, соціального, екологічного становища.

Постановка мети та завдання. Основною метою написання статті є визначення основних напрямів розвитку креативної економіки регіону та обґрунтування ролі інновацій в креативні ідеї на регіональному рівні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Пошук шляхів соціально-економічного розвитку регіону лежить в основі низки факторів. Однак враховуючи стан соціально- економічного розвитку регіонів високорозвинених країн, виникає потреба у запозиченні їх досвіду. У цьому аспекті важливе значення належить забезпеченню розвитку економіки основаної на зовсім нових факторах та складових розвитку. Цей новий

підхід у розвитку економіки регіону вбачається у її креативності. Креативність економіки полягає у її здатності генерувати нові ідеї побудовані на знаннях. На даний момент часу наука є основним чинником, який забезпечує конкурентоспроможність регіону. Визначення ролі знань в економіці не є новим напрямом дослідження, оскільки ще на початку ХХ - го століття, Йозеф Шумпетер розробив теорію «креативної деструкції», сутність якої зводилась до того, що повна трансформація економіки можлива внаслідок поєднання знань з інноваційними процесами [15].

Найперше зв'язок креативності та соціально-економічного розвитку регіону досліджував у своїх працях американський економіст і соціолог Р. Флоріда [10]. У своїй праці він стверджував, що креативність є вагомим ресурсом економічного розвитку і дозволяє в комплексі поєднати бізнес, культуру та інновації. Усі його дослідження зводяться до того, що розвиток регіону залежить не лише від наявності людського капіталу, а й культури, мистецтва та креативності самого суспільства.

Згідно із теорією креативної економіки Дж. Хокінса [11], вона повинна формуватись на основі інтелектуальної власності, що виражається через патенти, авторські права, торгові знаки. На його думку креативна економіка поєднує у собі 15 творчих індустрій, до яких в тому числі входить реклама, архітектура, дизайн, кіно, музика, видавнича справа, телебачення та відеоігри. Це дозволяє нам свідчити, що належний інноваційний розвиток цих творчих індустрій стане запорукою становлення креативної економіки регіону.

Вплив, таких факторів як людські здібності, талант, мотивація та ставлення до культури, на розвиток економіки регіону вбачає у своїх працях експерт світового банку британець Ч.Лендрі [7]. Згідно до цього традиційні фактори розвитку регіональної економіки (інфраструктура, місце розташування, природні ресурси) переміщуються на другий план, а виникає потреба у розробці інноваційних підходів до розвитку суспільства, що дозволить підносити їх творчі, культурні та морально-етичні здібності та

розвивати особистість окремого індивіда.

Відомий економіст Дж. Поттс [13] у своїх працях також зазначав, що креативні та культурні галузі носять визначальний вплив на розвиток економіки. Зокрема, він зазначав, що креативні індустрії є частиною інноваційної економіки і функціонують на рівні науки і техніки. Відповідно, нове розуміння культури та мистецтва сприятимуть інноваційному прогресу в регіоні.

Це дозволяє свідчити, що креативність економіки є важливим чинником соціально-економічного розвитку регіону. В цілому зарубіжний досвід дає змогу свідчити, що креативна економіка являється одним із центрів сучасного розвитку світової торгівлі, товарами, роботами, послугами, капіталом.

Відповідно до цього варто свідчити, що для забезпечення розвитку креативної економіки регіону недостатнім є розвиток великих чи середніх бізнесових структур, а й пильну увагу варто приділяти розвитку таких культурних організацій, як музеї, театри, бібліотеки та посередницькі агентства між владою і бізнесом. На нашу думку креативна економіка регіону повинна базуватись в першу чергу на знаннях та вмінні їх поєднати з інноваційними процесами. Європейська практика також дозволяє свідчити, що конкурентоспроможність економіки в наступні роки неможлива без створення, передавання й використання знань через дослідження, освіту, професійне навчання та інновації [4].

В цілому необхідно свідчити, що існують різні наукові підходи до розуміння сутності креативної економіки і відповідно, по різному визначають її складові та фактори розвитку. Визначення окремих напрямів та факторів розвитку креативної економіки дозволить змістовно обґрунтувати основні проблеми та перспективи їх інноваційного розвитку. У табл. 1 виокремлено основні напрями розвитку креативної економіки регіону, які прийнято ще називати креативні індустрії.

**Основні напрями
розвитку креативної економіки регіону***

Автор	Основні напрями розвитку креативної економіки регіону
Р. Флоріда [10]	Населення, що створює нові ідеї, нові технології та/або відзначається творчістю та індивідуальністю
Дж. Хокінс [11]	Творчі індустрії, в тому числі реклама, архітектура, дизайн, кіно, музика, видавнича справа, телебачення та відеоігри
Ч. Лендрі [7]	Культура та її здатність інтегрувати у всі сфери економіки
Дж. Поттс [13]	Нові бізнес-моделі в рамках ринкових відносин та соціальної взаємодії
Дж. О'Коннор [5]	Сфери діяльності, які виробляють продукцію, яка є елементом культури
М. Хоркхаймер і Т. Адорно [14]	Культурні індустрії, а саме мовлення, кіно, видавнича справа, музика
Дж. Ло та Б. Латура [9]	Соціокультурне середовище, побудоване на взаємодії всіх типів соціальних і фізичних акторів
Л.І. Антошкіна [1]	Підприємництво у сфері культури, культурні або творчі бізнеси
Е.В. Зеленцова [3]	Творча та культурна компонента
І.Я. Мацевіч [8]	Творча складова, що дозволяє виробляти, поширювати та споживати товари. послуги, що задовольняють попит на моральні та духовні цінності
І.М., Вахович, О.М. Чуль [2]	Індустрії культурної спадщини, індустрії традиційного мистецтва, індустрії творчих послуг, індустрії інноваційно-креативних послуг

** розроблено автором*

Найбільш конкретно та обґрунтовано індустрії креативної економіки регіоні України відображені в праці І.М. Вахович та О.М. Чуль. На їх думку, креативна економіка базується на чотирьох індустріях, які в собі поєднують окремі складові. Таким чином індустрії культурної спадщини включають архітектурні пам'ятки, музеї, бібліотеки, народні гуляння, ярмарки, виставки, народні промисли та ремесла. Індустрії традиційного мистецтва включають кінематографію, театральне мистецтво, фотомистецтво, музичну індустрію. Індустрії творчих послуг поєднують у собі теле-, радіомовлення, рекламу, видавничу справу, моду,

дизайн. До індустрій інноваційно-креативних послуг науковці відносять програмне забезпечення, інтернет- технології, інноваційні розробки та науково-дослідні розробки [2].

В результаті дослідження, у своїй праці вбачаємо, що основними напрямками розвитку креативної економіки регіону є: творчість, культура, мистецтво, спорт та освіта. Відповідно інновації в даному напрямку повинні сприяти забезпеченню розвитку закладів освіти, науково-дослідних лабораторій, музеїв, бібліотек, театрів, видавничих організацій, архітектурних та історичних пам'яток, галерей, теле-, радіомовлення, кінотеатрів, художніх шкіл, дизайнерських та модельних установ, спортивних стадіонів та шкіл, спортивно-тренувальних закладів, рекламних агентств. Усі ці аспекти дозволяють свідчити, що для становлення креативної економіки регіону необхідним є наявність в регіоні кваліфікованої та освіченої робочої сили, ефективною регіональної інноваційно-інвестиційної політики та відповідної інфраструктури передачі інформації. Це дозволить правильно використовувати знання та здійснювати інновації в сфері культури, мистецтва, творчості, освіти та спорту.

До основних проблем, що перешкоджають інноваційним процесам в напрямку розвитку культури, мистецтва, творчості, освіти та спорту в сучасних умовах розвитку належать:

- відсутність відповідних нормативно-законодавчих актів;
- відсутність фінансових ресурсів в регіонах;
- відсутність мотивації здійснювати інвестиції в інноваційний розвиток культури, творчості, спорту, мистецтва та освіти;
- довгий термін окупності витрат на інновації в даних напрямках;
- відсутність чітко розроблених регіональних програм інноваційного розвитку креативної економіки;
- інтерес інвесторів вкладати кошти у швидкоокупні сфери діяльності;
- мала поінформованість населення, щодо перспектив розвитку

креативної економіки;

- незначна частка бюджетних асигнувань в розвиток зазначених напрямів креативної економіки.

- відсутність регіонального маркетингового підходу до розвитку креативної економіки.

Завдяки ефективному інноваційному розвитку креативної економіки регіону підвищиться рівень його конкурентоспроможності як на національному так і іноземному рівні. Відповідно це дозволить регіонам підтримувати свій імідж в напрямку наукового, інтелектуального та культурного розвитку. Інноваційний розвиток креативної економіки дасть змогу забезпечити:

- надання якісних освітніх послуг в регіоні з використанням інноваційних підходів подання матеріалу;

- активізацію виставок творів мистецтва в регіоні;

- збільшення музеїв та галерей, які користуватимуться попитом серед відвідувачів регіону;

- проведення спортивних змагань між національними та іноземними учасниками;

- постійне проведення екскурсій історичними та культурними пам'ятками регіону;

- збільшення науково-дослідних розробок в регіоні;

- активізацію діяльності в сфері кінематографії, радіо- та телемовлення;

- збільшення кількості наукових праць написаних і виданих в регіоні;

- збільшення дизайнерських та модельних послуг в регіоні;

- наявність програмного забезпечення в регіоні;

- збільшення спортивно-тренувальних закладів;

- розвиток архітектури.

- збільшення туристичних потоків.

В цілому особливістю інноваційного розвитку креативної економіки є її

здатність в результаті цього впливати на важливі процеси економічного, соціального та екологічного становища регіону.

На рис. 1 подано основні аспекти впливу інноваційного розвитку креативної економіки на процеси економічного, соціального та екологічного становища регіону.

Рис. 1. Вплив інноваційного розвитку креативної економіки на економічне, соціальне та екологічне становище регіону

** розроблено автором*

Згідно до цього, на нашу думку основними передумовами становлення креативної економіки регіону є:

- 1) здатність населення, суб'єктів господарювання регіону швидко генерувати нові ідеї та приймати нестандартні рішення ;
- 2) конкуренція між суб'єктами господарювання регіону за здатність використовувати знання та ноу-хау;
- 3) забезпечення умов розвитку особистості;
- 5) здатність швидко переміщувати потоки інформації всередині та межами регіону;
- 6) рівень міжнародного співробітництва та спілкування населення,

суб'єктів господарювання, органів місцевої влади.

7) наявність творчого потенціалу населення регіону та здатність до творчого мислення.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розробок у даному напрямку. Розвиток креативної економіки регіону дозволить генерувати нові ідеї та знання, які дозволять виробляти та реалізовувати товари, роботи та послуги на зовсім іншому рівні, неприйнятному для сучасної вітчизняної економіки і відповідно сприяти підвищенню конкурентоспроможності регіону. Однак перетворення креативних ідей в товар, який буде користуватись попитом серед споживачів лежить в основі інноваційної діяльності. Саме завдяки інноваційним процесам креативні ідеї можуть бути практично використані у виробництві товарів, робіт і послуг в регіоні. Інноваційний розвиток креативної економіки є запорукою інноваційного розвитку регіону та в цілому важливим чинником покращення економічного, соціального та екологічного розвитку певної території. Сучасний стан інноваційних процесів в напрямку розвитку креативної економіки та в цілому регіону, свідчить про низку проблем, що пов'язані в основному із відсутністю належного обсягу фінансування та ефективних регіональних програм. Таким чином на регіональному рівні необхідно стимулювати збільшення джерел фінансування інновацій за рахунок залучення іноземних інвестицій, збільшення власних коштів суб'єктів господарювання та населення. Залучення іноземних інвестицій для фінансування інновацій в креативній економіці є досить вигідним напрямом її розвитку, оскільки завдяки цьому матиме місце використання передового досвіду іноземних країн забезпечення креативності на регіональному рівні. В умовах збільшення власних коштів суб'єктів господарювання буде збільшуватись попит на науково-дослідні розробки, програмне забезпечення та нові ідеї, які будуть використані у виробничо-збутовій діяльності. Покращення фінансового становища населення дозволить їм самостійно

перетворювати власні ідеї, здібності та знання в товари, які матимуть попит на відповідних ринках.

Література

1. Антошкіна Л.І. Креативні індустрії: проблеми і перспективи розвитку [Електронний ресурс] / Л.І. Антошкіна // Режим доступу: – <http://ir.kneu.kiev.ua:8080/bitstream/2010/1783/1>.
2. Вахович І.М. Розвиток креативних індустрій: регіональний вимір: Монографія / І.М. Вахович, О.М. Чуль. – Луцьк: Вежа-Друк, 2014. – 288 с. С.34-37.
3. Зеленцова Е. В. Творческие индустрии: теории и практики / Е. В. Зеленцова, Н. В. Гладких. – Москва:Издательский дом «Классика XXI», 2010. – 240 с.
4. Інновації в Україні: Європейський досвід та рекомендації для України. – Том. Інновації в Україні: пропозиції до політичних заходів Остаточний варіант (проект від 19.10.2011). –К.: Фенікс, 2011. – 76 с.
5. О'Конор Дж. Культурная политика как влияние: Экспорт идеи «творческих индустрий» в Санкт-Петербург[Електронний ресурс] / Дж. О'Конор. – Режим доступу: <http://www.cpolicy.ru/analytics/87.htmlf>
6. Крылов А. Н. Креативный класс в структуре региональной экономики / А.Н. Крылов // Вестник Хакасского государственного университета им. Н.Ф. Катанова. (Серия 8. Экономика). – 2007. – №6. – С. 15–19.
7. Лэндри Ч. Креативный город / Ч. Лэндри. – М.: Издательский дом «Классика-XXI», 2011. – 399 с.
8. Мацевич И. Я. «Социально-философские основания концепции "креативной индустрии" и перспективы ее развития» : автореф. дис. на соск. наук. Степени канд. филос. наук : спец. 09.00.11 / Ирина Янушевна Мацевич. – Минск. – 2012. – 25 с.
9. Мацевич И.Я. Креативное общество: в поисках релевантной социальной теории / И.Я. Мацевич // Социология: теория, методы, маркетинг. – 2010. – №2. – С. 98–111.
10. Флорида Р. Креативный класс: люди которые меняют будущее / Р. Флорида. – Издательський дом «Классика XXI». – М. – 2007.с.432.
11. Хокинс Дж. Креативная экономика. Как превратить идеи в деньги / Дж. Хокинс. – М.: Издательский дом «Классика XXI». – 2011. – 205 с.
12. Шевчук А.М. Освітня та інноваційно-креативна метрополійні функції міст та їх вплив на регіональний розвиток / А.М. Шевчук // Соц.-ек.проблеми сучас.періоду України. – 2013. – Вип. 2(100). – С. 26.35.
13. Creative Industries and Economic Evolution [Electronic recourse]. – Mode of access: <http://www.culture-21.com/2011/10/17/creative-industries-and-economic-evolution/>
14. Galloway S. A critique of definitions of the cultural and creative industries in public policy [Electronic recourse] / S. Galloway, S. Dunlop . – Mode of access: <http://www.kultuurikoda.eu/sites/default/files/cmtls->

Зменшення небезпечних життю та здоров'ю населення, виробництв в регіоні

Ефективне використання природних ресурсів та багатств в регіоні

Ефективне використання екологічного податку